

کدام راه حل؟

عباس عبدي

درباره اعتراضات اصفهان متن طولانی‌تری نوشته‌ام که گمان می‌کنم بهتر است در روزهای آینده منتشر شود. ولی بخش خاصی از آن را فعلا تقدیم می‌کنم. این بخش پاسخ به این پرسش است که راه‌حل رسمی و دم‌دستی این بحران چه خواهد بود؟ منظور از راه‌حل، ارایه یک برنامه ۵ یا ۱۰ ساله بلندمدت نیست که هیچ یک از معترضین به اجرای آن اعتمادی ندارد، زیرا ساختار موجود از این حیث برنامه‌پذیر نیست، آن هم برنامه‌ای که بخواهند، مساله آب را در یک حوضه مهم حل کند. برای این وضعیت چند راه‌حل فرضی وجود دارد؛ یک راه‌حل ریشه‌ای است. چگونه؟ وضعیت موجود محصول شکاف میان عرضه و تقاضاست. مثل قحطی نان یا نبودن گوشت و... از یک سو تقاضا بالا رفته و از سوی دیگر عرضه کم شده یا هر دو اتفاق رخ داده است. این عدم موازنه در گذشته هم رخ می‌داده و در مقاطعی زاینده‌رود خشک می‌شده که ناشی از خشکسالی است و کسی مسوول آن شناخته نمی‌شد، چون قدرت دخل و تصرف بشر در طبیعت محدود بود، لذا می‌گفتند غضب خداست و راضی به رضای او بودند. البته این مشکل در دنیای جدید نیز راه‌حل دارد. استفاده از ذخایر سد یا برداشتن از مخازن زیرزمینی در مواقع بحرانی می‌تواند راه‌حل باشد، مشروط بر اینکه این منابع در شرایط عادی برداشت نشوند که در ایران می‌شوند! مشکل اصلی در افزایش تقاضاست که بهتر است بگوییم افزایش تقاضا به علل انسانی و حکومتی رخ داده است. ایجاد صنایع آب‌بَر، مصارف شهری و فضای سبز، رشد جمعیت و مصرف فردی، استفاده‌های جدید در اراضی بالادست برای کشت و باغات و... یا انتقال آب از یک منطقه به منطقه دیگر، موجب افزایش شدید تقاضا می‌شود.

تغییر الگوی کشت و کاشت برنج و تجاری شدن کشاورزی و سهولت حمل و نقل موجب افزایش کشت صیفی‌جات شده همه در کنار آبیاری غرقابی مصرف را بالا و بالاتر می‌برد.

راه‌های پیش روی دولت برای حل بحران عبارتند از: افزایش عرضه، کاهش تقاضا یا جبران خسارت. افزایش عرضه یا از طریق استخراج و انتقال آب است یا از طریق دعا برای بارش برف و باران. انتقال آب با چند مشکل جدی مواجه است؛ اول اینکه آب کافی برای این کار نیست. دوم اینکه حوضه‌های دیگر خودشان با کمبود آب مواجه هستند.

سوم اینکه زمانبر است و مهم‌تر اینکه در نهایت مساله را حل نمی‌کند فقط با شدت بیشتر به تاخیر می‌اندازد. همچنانکه این سیاست در این سالها ثمربخش نبوده. ولی بدتر از همه اینکه این کار شدنی نیست، چون فتیله جنگ آب میان مناطق را روشن خواهد کرد. راه دیگر کاهش تقاضاست. این کار بسیار هزینه‌بر و زمانبر است. بردن صنایع آب‌بر از حوضه زاینده‌رود به استان‌های دیگر و کنار سواحل جنوبی، تغییر الگوی کشت، ممنوعیت‌های جدی برای بهره‌برداری‌های غیرمجاز یا جدید، مکانیزه کردن کشاورزی و آبیاری تحت فشار، بهینه کردن مصرف آب شهری و... راه‌هایی است که باید برای کاهش تقاضا انجام شود تا موازنه میان عرضه و تقاضای آب برقرار شود ولی این کارها نیازمند اراده کافی، حاکمیت قانون، اعتماد عمومی، مشارکت مردم و عقلانیت و التزام به علم و... و سرمایه‌گذاری فراوان است که تقریبا همه یا بیشترشان به اندازه کافی در دسترس نیست.

به نظرم راه‌حل نهایی که احتمالا خیلی سریع و در کوتاه‌مدت انجام داده خواهد شد، پرداخت مبالغ جبرانی از جیب ملت است. با افزایش نقدینگی و استقراض این کار را انجام می‌دهند، همان‌طور که درباره موسسات اعتباری این کار شد و هنوز هم کمتر کسانی می‌دانند که بخش عمده‌ای از مصائب افزایش قیمت‌ها محصول همان تصمیم است. این تصمیم متناسب با ساختار موجود است و همه را راضی می‌کند!!

شماره: ۰۲۱۷۷۷۷۷۷۷۷ ۱۴۰۰ ۱۴۰۰